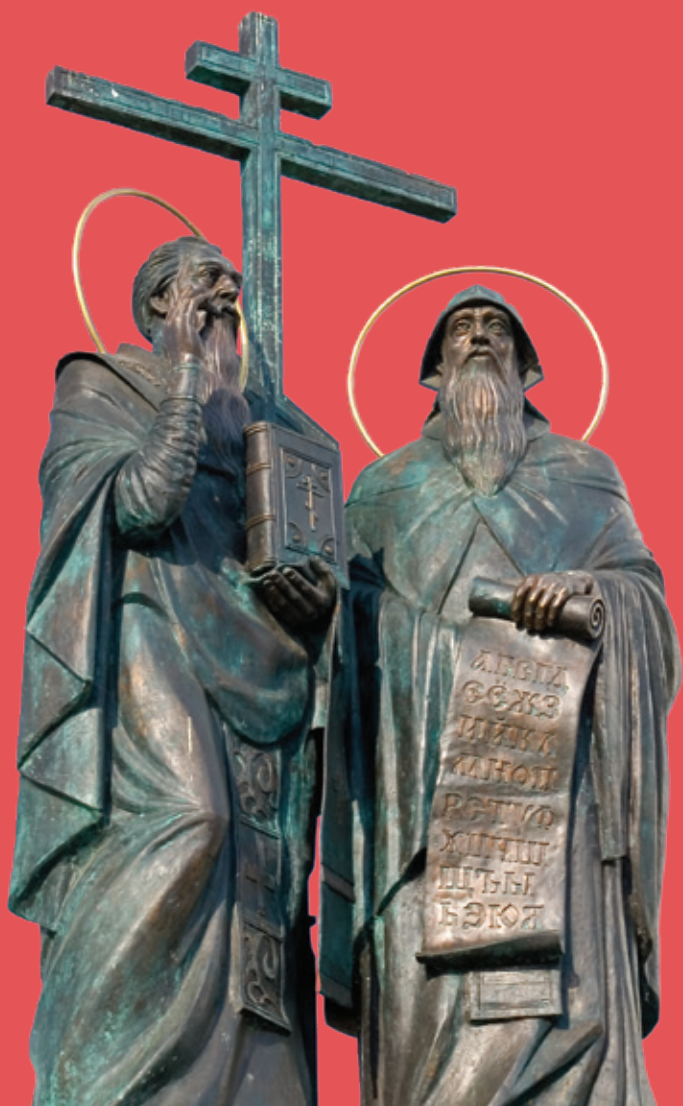

2026 | 2027.

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

5–8. РАЗРЕДА

Учење, знање, моћ.

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

5–8. РАЗРЕДА

Уџбенички комплети *Вулкан знања* за **Српски језик и књижевност** од 5. до 8. разреда одобрени су од стране Министарства просвете. У уџбеничким комплетима заступљени су сви обавезни текстови прописани програмом наставе и учења, изборни текстови из домаће лектире, као и текстови из допунског избора лектире.

Сигурни смо да ће коришћење наших издања помоћи наставницима у осмишљавању и реализовању динамичног, креативног и квалитетног наставног часа, а ученицима дати занимљив, квалитетан и близак поглед на свет који их окружује.

СРП

НОВО

ЧИТАНКА 8

Аутори: проф. др Александар Јерков,
Катарина Колаковић, Анђелка Петровић

- 284 стране
- 45 књижевно-уметничких тестова
- 48 домаћих задатака
- 45 задатака из опште културе и информисаности
- истраживачки задаци за тумачење лектире
- тестови на крају сваке области
- QR кодови за проширивање знања

СИСТЕМАТИЗАЦИЈА ЗНАЊА ЗА ЗАВРШНИ ИСПИТ

- таблице са називом дела, књижевним родом и врстом од 5. до 8. разреда
- мали речник књижевних појмова обрађених од 5. до 8. разреда

НОВО

РЕДИЗАЈНИРАНО ИЗДАЊЕ,
УНАПРЕЂЕНО ПРЕМА
САВЕТИМА НАСТАВНИКА
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И
КЊИЖЕВНОСТИ

- Методички концепт нуди обиље могућности за **креативан и садржајан приступ**, који уважава све нивое постигнућа ученика: основни, средњи и напредни.
- **Једноставно објашњени књижевно-теоријски појмови**, разумљиви за узраст ученика, повезани су са књижевним делом које се обрађује и уведени у оптималном броју по свакој лекцији (никада више од четири појма).
- Висок ниво опште културе и информисаности – остварен кроз анализу садржаја и пропратни ликовни материјал – доприноси неговању **љубави према националној и светској култури и уметности**.

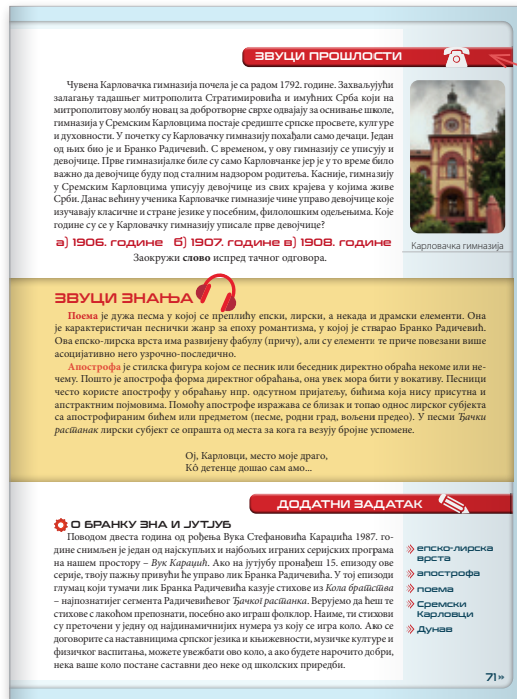
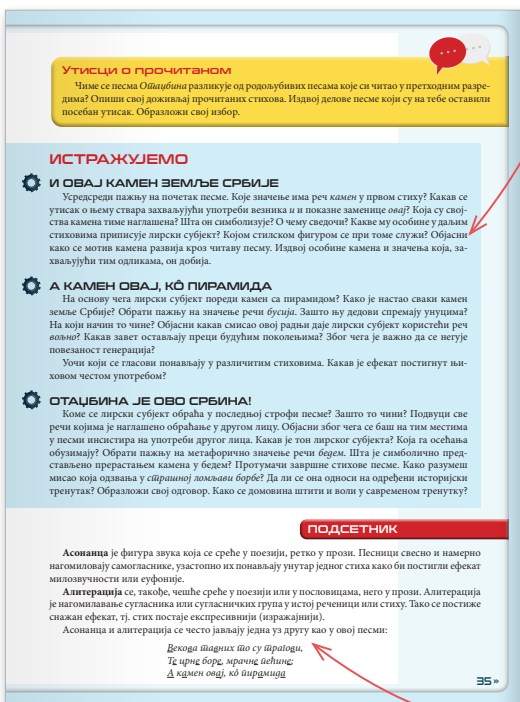
Мотивишемо

На почетку сваке лекције налази се **детаљан мотивациони увод** и **локализација текста**, који треба да повежу градиво са свакодневним животом и заинтересују ученике за рад.

Истражујемо

Анализирамо свет књижевног дела помоћу питања која усмеравају пажњу ученика на све аспекте дела.

Звучи прошлости су занимљиве енциклопедијске одреднице повезане са анализираним делом. Ученици до одговора, који проистиче из текста и теме, долазе читањем, истраживањем и критичким размишљањем.

Континуирано, у свим деловима уџбеника, кроз **Подсетнике**, подсећамо ученике на претходно обрађене наставне теме, књижевна дела, писце, мотиве и тако градимо хоризонталну корелацију.

Ученике мотивишемо на учење градива које је јасно конципирано и прегледно изложено, језиком који им је јасан и разумљив.

Књижевни род и књижевна врста су графички истакнути на почетку лекције, како би их ученици lakše vizuelno zapamtili.

MARINA CVETAJEVA

MESEČEV SJAJ

ROD
↳
litvaka
VRSTA
↳
ljubavna pesma

Ruska književnost jedna je od najvećih u istoriji čovečanstva. Čitav niz velikih ruskih pisaca, od Puškina i Gogolja do Dostojevskog, Tolstoja i Čehova, oblikovao je književnost 19. veka, a tako je bilo i u 20. veku, od Bulgakova do Solženjicina.

Marina Cvetajeva je pesnikinja čija ostvarenja, pored brzletnih umetničkih vrednosti, predstavljaju jednu posebnu vrstu ocajnosti i pogleda na svet iz ugla žene.

Dok čitaš pesmu *Mesečev sjaj*, razmišljaš o značenju njenog naslova. Pročumi na koji je način motiv prirode uključen u doživljaj ljubavnog zanosa lirskog subjekta. Uporedi pesmu Marine Cvetajeve sa ljubavnim pesmama srpskih pesnika sa kojima si se već upoznao. Izdvoji sličnosti i razlike koje uočavaš u pristupu ljubavnoj tematici i obrađenim poetskim tekstovima.

Mladi mesec se pojavio
 iznad vlažnih od rosa poljana.
 Mili, daleki, tudi – dođi,
 da budem tvoja dragana.

Danju se skrivam, danju ćutim.
 Migne li Mesec – ne mogu da se borim.
 U noći punoj mesečine
 za dragim ramenom od želje gorim.

I ne pitam se: Ko je on?
 Na usnama ću saznati tvojim.
 Danju su zagrliji samo grubi,
 danju se samo zanosa bojim.

Od gordog davalu muči me strah,
 pa lažem s osmehom na usnama.
 A noću – mili, daleki, tudi... Ah!
 Mesečev sjaj je nad šumama!

NEPOZNATE REČI

mignuti – dati znak okom, namignuti
gord – nadmen, nepristupačan; ponosan

157

Непознате речи су јасно издвојене, пажљиво одабране и детаљно објашњене како би обогатиле речник ученика.

Звуци знања представљају објашњава нови књижевни појмови који се обрађују у књижном делу.

ЗВУЦИ ЗНАЊА

Биографија је врста прозног дела које се убрља у књижевно-научне врсте. У њој писац описује живот неке значајне личности коју није морао да познаје, већ је истраживао изворе и на основу личности о којој није или барем нешто што је толико живога најближе. У представљању догађаја, писац тежи да потпуности дочура истину, објективно и неисториско, ослањајући се на пројекте, верне слике, документа и сведочења, а може му бити од користи и сопствено искуство из прилике у контакту са том особом. У биографији се објашњавају и друштвене околности и прилике у којима је описана личност живала.

ЗВУЦИ ПРОШЛОСТИ

Чурук Стана

Хајдук Вељко се двапут женио. Прва супруга великог хајдука није имала разумевања за његово одметништво. Вук Караџић у *Житију Ајдука Вељка Петровића* о томе бележи:

Како се у августу 1804. Јоване Јоване дивљај буга на ђа'ице, он се јерно маче обуче швајно коз своја бишјеи лаже у ајдушке аљине и прибише оружје, на онко нахлећен дође к жени у кућу, а жена, кај ја бије, сипаше се бусиши рукама у прси. Јуку мене, међер ја бишја ко ајдука!

Друга жена Хајдука Вељка Петровића била је Чурук Стана. Сргачићу и борбенију, брзотког ума, али и оштра на речима, Чурук Стана је освојила Вељково срце. Борила се раме уз раме са својим неустрашивим муња. Забележила је да је четири пута раваљала у окршају са Турцима. Необичан надимак, стога је на основу њене особине. Истражи шта на турском језику значи реч чурук.

а) храбра б) мала в) верна

Заокружи слово испред тачног одговора.

ДОДАТНИ ЗАДАТАК

ПОРТРЕТ ФИЛМСКОГ ЈУНАКА

Сигурно си гледао филм у коме је твоју јавља посебно прилику неки лик. На основу свега што си кроз филм сазнао о њему описи филмског јунака тражећи се да обухватиш све елементе портрета. Док читаш пред твојим друштвом из разлога, па док погађају име јунака, процените колико је твој портрет успешно напшан.

- » елика
- » књижевно-научна врста
- » биографија
- » хајдук
- » портрет

31

Проширујемо

Проширујемо знање ученика који негују посебну љубав
према српском језику и књижевности.

QR КОДОВИ

проширују знање ученика, омогућавају им да стекну општу информисаност и градиво повежу са градивом Историје, Музичке културе, Физике, Информатике и других наставних предмета.

УТИСЦИ О ПРОЧИТАНОМ

Какав је утисак на тебе оставила народна балада *Жењуба Милића Барјакчића*? Шта си очекивао с обзиром на наслов песме? У чему се разликују епске песме о женици која си досад читао и балада *Жењуба Милића Барјакчића*? Препознај и издвој парове и епске елементе у овој балади. За које догађаје бисмо рекли да су посебно драматични? На који начин си доживео завршетак баладе? Како разумеш овакав крај?

ИСТРАЖУЈЕМО

 ГЛАВИТ ЈУНАК СВАКОЈ МАЊУ НАЂЕ

Обрати внимание на вводные стиховые песме. На какво чудо скреће пажњу народни певач? Колико пута се у наредним стиховима песме помиње иста реч? Размисли шта све може да се подразумева под речју *чудо*. У односу на стихове у којима се ова реч јавља, протумачи њен значење.

њена zadržana. Milijarar ne može da pronađe za sebe nekoj od ovakvih domaćih reči! Šta na osnovu ovakvog saznanja o Milijararu Barjaktaru? U čiju pomoć od dolazni doznaje? Šta mu je potreban posrednik u upoznavanju devojke? Kako je nam izgled poznat kako je njeno ime, video do prosidbe? Šta nam to govori o onoj? Kako je načini devojke opisana? Koje stilске figure prepoznajemo u opisu devojke? Koja su joj svojstva prirodnost zahvaljujući upotrebi ovih stilskih sredstava? Kako Milijar Barjaktar poziva u svatove? Obrazložiti izbor na kraju romana. Prepoznati stilsku sredstva u ovoj rečenici: „...a sa svedebom običaj.“ Koje su svedebne običaje predloženi u *Ženjigini Milijararshi*? Šta neistovetnost svedebnih običaja govori o karakteru Milijar Barjaktara?

 ЈА КАКВА ЈЕ ЦУРА ЉЕПОСАВА!

Оцини појавише слаткога чада? Сеучас са летом дојоше. Какава појава! Можда да изаовош
описаше показише присутних људи? Сеучас се девојка зове баш Лепосава? Како се зове
девојчино отац? У којим се текстовима брже јунак отиче именом? Какава својства девојка добија
ако је Видова берка? Ускерски пажњу на дијалог Милица Ђурићара и девојичине мајке.
У којим се текстовима јунак отиче именом? Какава својства девојка добија
ако је Видова берка? Ускерски пажњу на дијалог Милица Ђурићара и девојичине мајке.
У којим се текстовима јунак отиче именом? Какава својства девојка добија
ако је Видова берка? Ускерски пажњу на дијалог Милица Ђурићара и девојичине мајке.

СТИЖЕ УРОК НА КОЊУ ЂЕВОЈКУ

Којим стилским средствима је описана атмосфера међу сатовима на поласку из девојичице унук? У каквом расположењу сатови одлазе ка Миљевином дому? У ком тренутку у писми постоје најинтензивнији подстицаји? Како се осећа девојка док се удаљава од свог дома? На ком месту је **стихак** уроч? Размисли обојача како се изабрао баш тај амбијент. За каква се бића верује овакав простор? **На које** је начин дочарани несподобни надоласци сирте? Обрати пажњу на **стих** *који је допретио* (у *Празници девојичице*), *стих* *физички због* (у *Сави*), *Завуто* *Ђевојка* умире? (у *Празници девојичице*)

Како се Миљин опрашта од своје заручнице? Где је сатови схрањивају? Објасни зашто њен пров не биша рођитељског а ни младожењиног дома. Пропажи сликове у којима

 САХРАНИШЕ МИЛИЋ БАРИ

Како се Милић понаша када дође свом де

Kako se Milijin ponajbi kadla dose svoim De-Šta u obrađanu majci Milijih otvora? Ki-
majka bez reči sprema svoim sinu samrtinu i
Kako savatovi izražavaju žalost zbog
majka? Protuzmaki ieno obrađane vinogor-
simboliku vrednost? Zašto Milijih Barja-
leposti i ienoj moži poručuje ova narodni-
ili posedaštvi (kao Leposava)? Obrazlo-
Još jednom obrati pažnju na opis mesta
posava. Prisrati se kako Milijih Barjaktar
pažnju na koji način majka na kraju pesme
kojim trenutku ieno traži, pronalazi
zamislili kao nebeske pojave, razmisliti ko-

ЗВУЦИ ЗНАЊА

Народна балада је врста епско-лирске живог рода. Блиска је епици по томе што се разликује од епских песама, она не говори о једној снажно осећаној. По томе се народне баладе разликују од епских песама, она не говори о једној снажно осећаној. По томе се народне баладе разликују од епских песама, она не говори о једној снажно осећаној.

Због наведених карактеристика бала,
јавља и у народној и у ауторској књижев

НЕПОЗНАТЕ РЕЧИ

стари сват – други сведок на венчању

куми – сведок на венчању, заштитник породице и духовни сродник

мучати – лутати

већма – више

друге – другарице

НЕПОЗНАТЕ РЕЧИ

одбити – одвојити се

пређе – пре тога времена, некад, у прошлости

девер – младожењин брат

жењик – младожења

Кад позаше сватови по дјелоњу
(рисанска)

Молила се млада Петра мајка
Старом свату и њенанакм куму:
„Зарач нама свату доведите,
У косам’ јој сунца лонесите,
Да огрије б’ љезе дворе наше.”

∞

Паја Јовановић, *Китене невест*

Кад већ позаше сватови

Оби је трава од јоргована,
И лепа Смиља од своје мајке,
Од своје мајке, и од свег рода,
Врати се, Смиљо, мајка те зове,
Мајка те зове, копулау даје,
– Била ме, мајко, од пређе зашти,
Од пређе зашти, копулау дваат,
Док инсам стапа у мицог кума,
Уз мицог кума, и у дасер;
Док ниге био прстен на руци,
Прстен на руци, венац на глави.

Е
Е

∞

«192»

Вук Стефановић Караџић,
Мала прописна збирка
славеносербског језика

Ученици примењују научено, стичу нове вештине, заокружују градиво и доводе га у везу са градивом претходних разреда.

ЗВУЦИ ПРОШЛОСТИ

Odraske Haski

Uroš Ogrin

Jevgenij Zamjatin

U odlomku iz romana *Glasi mi ljubav* Slobodan u jednom trenutku kaže: „... ali ljubav se selila poslednje rečenice koja je govorila da bi bilo dobro kad bismo se rađali bez roditelja.“ Ova rečenica izšla je iz pera Grozdanke Onuđić 1962. godine, a ona se, u mnogo razraženiji obliku mogla prepoznati kao jedan važan motiv još 1932. godine u tučenom romanu *Ozdo* Haskija *Vrtu novi svet*. U tom romanu Haski opisuje London 2540. godine. Daleka budućnost donosi jednu onestojanovljudnu sliku sveta – deca se rađaju samo iz spiritera, a reč *roditelji* je zabrisano i pomenu ti. Međutim, vidimo kako svet bez roditelja može da bude strašan. Sa ovim romanom, koji opisuje društvo u utopajnoj budućnosti, Haski je pokrenuo novi žanr modernog romana. Romani slični tematike, kao i pre Haskija, napisali su Jevgenij Zamjatin. Bilo je to roman pod nazivom *Me*. Zatim je usledila *Orvelova 1984* i roman Reja Breretrija *Forenčija 451*.

Danas se ovi romani smatraju klasičnima savremene književnosti. Oni opisuju društvo u kome je porednastavni strogo kontrolisan i nadziran, u kome je zabranjena sloboda govora pa čak i misli, a u kome je човек slobodan u jednom ogromnom sistemu koji ga proslavljaju i meće oduzimanju mi ovo što je najvažnije – ljudskost, sposobnost da volim i bude voljen. Kako se zove ova vrsta romana?

a) utopija b) distopija c) mizantropija

Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora.

ДОДАТНИ ЗАДАТАК

О А МОГЛО ЈЕ И ОВАКО...

Podelite se u razradu u tri grupe. Jedna grupa predstavljala nastavnika geografiju i školu. Druga grupa biće Slobodan otadž i njegova porodica. Treća grupa preuzima ulogu Slobodanove majke i nene porodice. Porazmislite ste kako u odlomku iz romana reagovali pomenuti likovi (umani). Sada svaka grupa ima zadatak da osmisli, i po mogućnosti izvede, scenu koju ima na drugičiji način razrešila mišljenist sa bačenoj knjižnici.

Poslušaj pažljivo posvetitete dijaloga. Birajte reči. Setite se da jezik kosti mine, ali kosti lomi. Kako je, po vašem mišljenju, trebalo rešiti slobodanovu odgovornost? Ispričite. Možete iz korakoski prirediti ali na

ПОДСЕТИ СЕ АУТОРА

... je rođen 1787. godine u Trpinju, selu kraj Lo...
... a i najnoviji srpske kulture u prvoj polovini 19. veka.

... je, ovde prikazan. Roman...
... koji je relativno lako

ВАСКА ПОПА

ОЧИЈУ ТВОЈИХ ДА НИЈЕ

Врети и бити вољени је најтеже на свету. Како смо залубљени, имамо утисак како да је налову стално пролеће, да је небо вистешије, да је сунце блинастије, а природа нежнија. Некако је све сасвим другачије. А кад покушамо том неом да кажемо колико га волимо, често се деси да замућује, оксалимо, запинамо – изиђери рет ми нине довољно вели и велика да у му стану сва наша осећања. Овабрати први начин да неом речима пресеоси љубав, нпр. у поручи или, још боље, узвише, велика је јединица. Прочути песму Васка Попа *Очију твојих да није* и увери се како се љубав може изразити на најистинитијим сачињеним начин – тако да се осетите посебно и онај кога волиш, али и ти кад љубав пружаш.

Очију твојих да није
Не би било неба
У сеплом нашем стану

Смећа твога да нема
Зидови не би никад
Или ови нестали

Славају твојих да није
Врбе не би никад
Нежно преко прага преше

Руку твоју да није
Сунце не би никад
У сну нашем преноћило

УТИСЦИ О ПРОЧИТАНОМ

Издвој стикове који сматраш најинтереснијим или драгачијим. Постоји ли нека до песме који те је задржао? Истани га. Упореди Песму песме са љубавним песмама које си до сада читао. Где уочаваш сличност? У чему видиш разлику? Коју врсту љубавне посете нине волиш – народну или ауторску? Образложи свој избор. Наведи пример лене изјаве љубави из некоег књижевнег дела или филма.

Утисци о прочитаном
охрабрују
ученике
да опишу
књижевно
дело и
слободно
изнесу свој
доживљај о
њему.

ПОДСЕТИ SE AUTORA

Урош је рођен 1887. године у Трпунју, селу крај Лопатинског савеза у црној православној 19. дека. код језика и писма. Аутор је прве штампане српске и објављивао народне посме, приче и кратке форме и је и лексикограф, а бавио се и књижевном критиком-научна дела. Урош је у Беоју 1864. године. Његови ишају у порти Саборне цркве у Београду.

Вук Стефановић Караџић

СЕБИ И УМЕТНОСТИ

које речи. Размисли и објасни колико на неки наизглед јак и пренути се може користити, а да то, у први мах, ниско ни сесени.

ица мога мислити ни на кога ни ја ни ја (...). Да писам никога ништа, био Турка, као мога мога ерманија, а мога штипа не је ништерпа да ишражам глуми, да жиро ништерпа на харџија оно штипа сам чо и ауско оком (...).

ЗВУЦИ ПРОШЛОСТИ

ији уштеднице и учешћа свакога да сачувају народну културу из заборава. Овај крај је познат по пашама, али и по је ходаци на штипама пробијеном мало практичног мостова, на штипама се преплизнао крај Пек. Касније, рају кола на штипама, чак и друба. Најреје су доко, иже, а потом су ове велиштине осплавде и жажо, жажо, а потом су народом стваралитва под називом Хо, штипа смотра народом стваралитва под називом Хо, жажо замислити бде малих штипама из села Војина.

...тадионица?

У рубрици **Упознај аутора / Подсети се аутора** ученици су мотивисани да анализирају биографије писаца. Биографије су допуњене рубриком **Рекао је о себи и уметности**, која садржи занимљиве мисли и цитате аутора и подстиче ученике на истраживање.

 ДОДАТНИ ЗАДАТАК

✿ ТАБЕЛА И ОБНАВЉАЊЕ
 У школској или градској библиотеци пронађи књигу *Историја српске књижевности* Јована Деретића. Прочитај одређених Вукових *песачи*. Препоручујемо ти да направиш табелу у коју би могао унети називе народних епских песама које је Вук забележио од Филипа Вишњића, Старица Милије и Тешака Подруговића, а које си читао од 5. до 8. разреда.

Ристо Вукановић,
Следи устлар

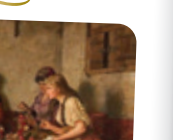
✿ ЦРТАЧИ И ЦРТАЊЕ
 Осим Вукових записа о народним певачима, ми данас немамо других трагова о њима, па тако не знамо ни како су изгледали. Постоје чудена сликарска платна на којима су уметници представили народне певаче. Тако је Јосип Даниловић насликао *Филипа Вишњића*, а Ристо Вукановић, *Следи устлари*. Једини народни певач који је заиста насаникао за живота био је извесни Буро Милутиновић, слепи ништа те не спречава да своју маћу и талент употребис и представни Вукове певаче онако како их ти замислиш. Наставник ликовног сигурно може бити од помоћи, а твој рад нека одреди учioniцу или кабинет за српски језик и књижевност.

» епика
 » научна проза
 » тешак
 » Подруговић
 » Филип Вишњић
 » Старица Милија

« 20

Кад изведу дјевојку

Мучи не плачи, душо девојко,
Твоја ће мајка већма плакати,
Већма плакати, тебе жалити,
Кад твое друге на воду поју,
А лепе Руке на води вима,
Ни лепе Руке, ни воде ладне.

Кад дођу сватови с дјевојком (из горњег приморја)

Л'јепо ти је нис поље гледати
Жуту дуњу међу ливостима,
Како Мару међу бевсима;
Мари бевсер ријеч говораше:
„О, снашнице, питома ружице!
Ал' можда на бор гледајући,
Ал' можда брата чекајући?
Маре њему ријеч говораше:

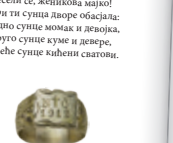
Сито, Етнографски музеј, Београд

НЕПОЗНАТЕ РЕЧИ

као – као
бевсер – девер
шербет вода – сладак
напитак од упрженог шећера куваног с водом
шећерни – заслаћен
шећером, зашећерен,
сладак
улојити – одгојити,
однеговати

Кад се помоле сватови с дјевојком

Бесели се, женичкова мајко!
Ри ти сунца дворе и дојерке,
Дито сунце момак и девојка,
Друго сунце куке на обласе,
Реће сунце каћени сватови.

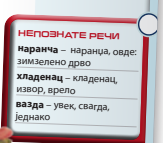

Здравље или почасице

Здравље или почасице су свечане, поздравне кратке песме чији се текст изговара приликом слава и свечаности, као што су на пример славе, славење крсног имена или кућног заштитника, света. Њима говорник изражава лепе жеље онеме коме упућује здравцу, најчешће домаћину или присутним гостима.

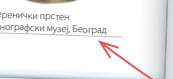
Младожењин уз чашу

Јеленак ми гору лому
Путак да му је
За њим иде коштутина
Тек друг да му је.

Опет јунаку

Падe листас наранџе,
Усрел чаше јуначке,
Да је знала наранџа,
Да је чаша јуначка,
Врхочи би се повила,
Па би чашу попила.
И око и чело,
Све вам, браћо, весело!

Етерични прстен
Етнографски музеј, Београд

Невјести

Усиди доју сред винограда,
Наштох воду с три кланаца,
Да ми је поза вазда зелена,
Наша невјеста азеласла,
И око и чело
Све ти, сестро, весело!

Свадбене круне,
Етнографски музеј, Београд

НЕПОЗНАТЕ РЕЧИ

наранџа – наранџа, овде: змизелено дрво
хладнаџ – кланац,
извор, врело
вазда – увек, свагда,
једнако

Додатни задаци подстичу ученике да истражују, допуњују и обогаћују знања, а избор задатка зависи од талента ученика и процене наставника.

Бројне фотографије нуде додатне информације, осликавају тему на нов и другачији начин, олакшавају разумевање и обогаћују општу културу ученика.

Проверавамо

На крају сваке области
налази се **тест** за
проверу степена
усвојености знања
целе теме. Задаци су
дати према моделу
питања која ученике
очекују на завршном
испиту, чиме се
postepeno припремају
за ово тестирање.

СЛАГАЛИЦА ЗНАЊА 1

1. U tekstu *O otkrivanju različitosti* Veseljina Čajkanovića javlja se **цитат** iz *Srpskoj riječnici* Vuка Стефановића Караџића.
- Kojim funkcionalnim stilom su pisani tekstovi u kojima je uobčajena pojava **цитата**?
- a) književnoumetničkim stilom
b) naučnim stilom
c) publicističkim stilom
- Zaokruži **својо** испред тачног одговора.

- a) Бибере б) Међевина в) Аждаја и царев син

Прота Матеја Ненадовић	есеј
Ана Франк	аутобиографија
Никола Тесла	мемоари
Иво Андрић	дневник
	биографија

4. Прочитај одломак и одговори на захтеве.
- Стас, лине, понашање харамбаша упувало му, као и немо поштовање. Беше то човек озбиљна ћутљив и нонсанс. Стас му прва као снена, а корак ситуира. Сваки покрет, сваки корак његов си дојачи је о снази и моћи мишљина његових. Ачи што је најинте допирало беше његова пресе кога и брзи, и оно како трљине прече очви, што севаку ошлу хлада дужи трепавица.
- Станску се чинило да је преко стета отишао за овим човеком!
- Уми се харамбаша, поумишале се и хајдуци, па и као у каак оми, окретење се сунчеви ројају те се помолити Богу. По молитви један хајдук принесе четуру харамбаша. Они се прекрсти наје се мало, па пружу четуру даље.

Наслов дела из кога је узет одломак: _____

Име и презиме писца: _____

Књижевни род: _____

Књижевна врста: _____

СЛАГАЛИЦА ЗНАЊА 3

1. **Заокружи** slovo ispred oblika pripovedanja koje uočavaju u pripovesti *Kolumbar*.
- a) pripovedanje u 1. licu
 - b) pripovedanje u 3. licu
2. **Заокружи slovo** ispred mislonih (refleksivnijih) pesama.
- a) *Rajnar* Veseljo Petrovski
 - b) *Obilazni* Vasilava Štamborska
 - c) *Plavne* Ivanu Džunič
 - d) *Pesme starih* Svetlani Ravančević
3. Iz koje narodne epske pesme je alegorična pesnička slika o ptici lastavici koja je u jednoj desetoj godini, a desete počinje da ga razvija? U tom dramatičnom trenutku do savladavanja stoga se suprotstavlja da razvija gnezdo. Ova alegorična slika je iz pesme
- a) *Iskuka* Jankovica
 - b) *Smrti vojvode* *Priglasje*
 - c) *Počasno* Jankovica *Silovanja*

4. Заокружи **слово** испред тачног одговора.
- Поема је:
- а) лирска песма
 - б) епска песма
 - в) епско-лирска песма

- 5. Прочитај** наведене стихове из песме *Ветар* Ивана В. Далића и одреди врсту строфе.
- Ветар. Сва су врата на кући заључана,
Борови и скитнице ће остати на ветру,
А ти си добар дечак и мајка ће пољупцем
Да запечати твоју данашњу малу јаву.

6. Одреди стилску фигуру у подвученим стиховима.
- Ој, Карловице, место моје драго,
Ко детенце дошао сам амо,
Игра беше једино ми благо
- Стилска фигура: _____

Стилска фигура: _____

Припремамо се

Таблице са систематизацијом градива – књижевно дело, род и врста – од 5. до 8. разреда помоћи ће ученицима да се припреме за завршни испит.

Мали речник свих књижевних појмова обрађених у претходним разредима.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ГРАДІВА ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА

[illegible]

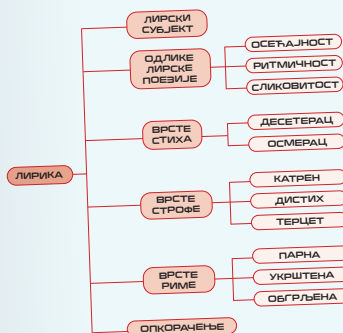
СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ГРАДІВА ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА

Смрт војводе Кајине	епика	народна епска песма (поколоски тематски круг)
Старина Новак и кнез Богосав	епика	народна епска песма (темаатски круг о зајудитици и ускоцима)
Стари Вујадин	епика	народна епска песма (темаатски круг о зајудитици и ускоцима)
Мали Радојица	епика	народна епска песма (темаатски круг о зајудитици и ускоцима)
Иво Секачић и ага од Рабника	епика	народна епска песма (темаатски круг о зајудитици и ускоцима)
Ропство Јанковић Стојана	епика	народна епска песма (темаатски круг о зајудитици и ускоцима)
Међедол	епика	народна епска песма (темаатски круг о зајудитици и ускоцима)
Жењидица Милића Барјактара	/	епско-лирска песма (народна балада)
Устуд	епика	народна приповетка
Почетак бун против дахија	епика	народна епска песма (темаатски круг о ослобођењу Србије)
Бој на Минашу	епика	народна епска песма (темаатски круг о ослобођењу Србије)
Бој на Чокешини	епика	народна епска песма (темаатски круг о ослобођењу Србије)
Љубавни раставан	лирика	народна љубавна песма
Српска девојка	лирика	народна љубавна песма

АУТОРСКА КИМЊЕВНОСТ			
Назив књижевног дела	Име и презиме аутора	Књижевни род	Књижевна врста
Кипатан Џон Пилгримс	Душан Ракић	драма	радио-драма
У царству гусара	Михаило Петровић Алас	епика	путопис (књижевно-љубавна врста)
Вибере	Љубиша Ђокић	драма	драма у стиху за децу
Маслачка	Гроздана Олујић	епика	уметничка бајка
Отаци	Ивана Нешћ	епика	роман
Прав брзла	Милован Ђишвић	епика	приповетка
Кирија	Бранислав Нушић	драма	јединична драма
Полох на Јаксеч	Бранко Ђокић	епика	приповетка
Аги и Ема	Игор Коларов	епика	роман
Дечак и пас	Дамилко Киш	епика	приповетка
Месец над тесисаром	Јоран Петровић	епика	приповетка
Шала	Антон Павловић Чехов	епика	новела
Чича Јордан	Стеван Сремцац	епика	приповетка
	Владимир Алексић	лирика	лирска епска песма
		лирика	родољубна песма
		лирика	родољубна песма

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ГРАДИВА ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ У КЊИЖЕВНИМ РОДОВИМА

[illegible]

Кључни појмови обрађени од 5. до 8. разреда у прегледним мапама ума.

ГРАМАТИКА 8

Ауторке: Данијела Милићевић,
Сунчица Ракоњац Николов

- **218 страна**
- **60 задатака за усвајање знања**
- **300 задатака за увежбавање градива**
- **32 задатка за домаћи рад**
- **7 пројектних задатака**

НОВО
РЕДИЗАЈНИРАНО ИЗДАЊЕ,
УНАПРЕЂЕНО ПРЕМА
САВЕТИМА НАСТАВНИКА
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И
КЊИЖЕВНОСТИ

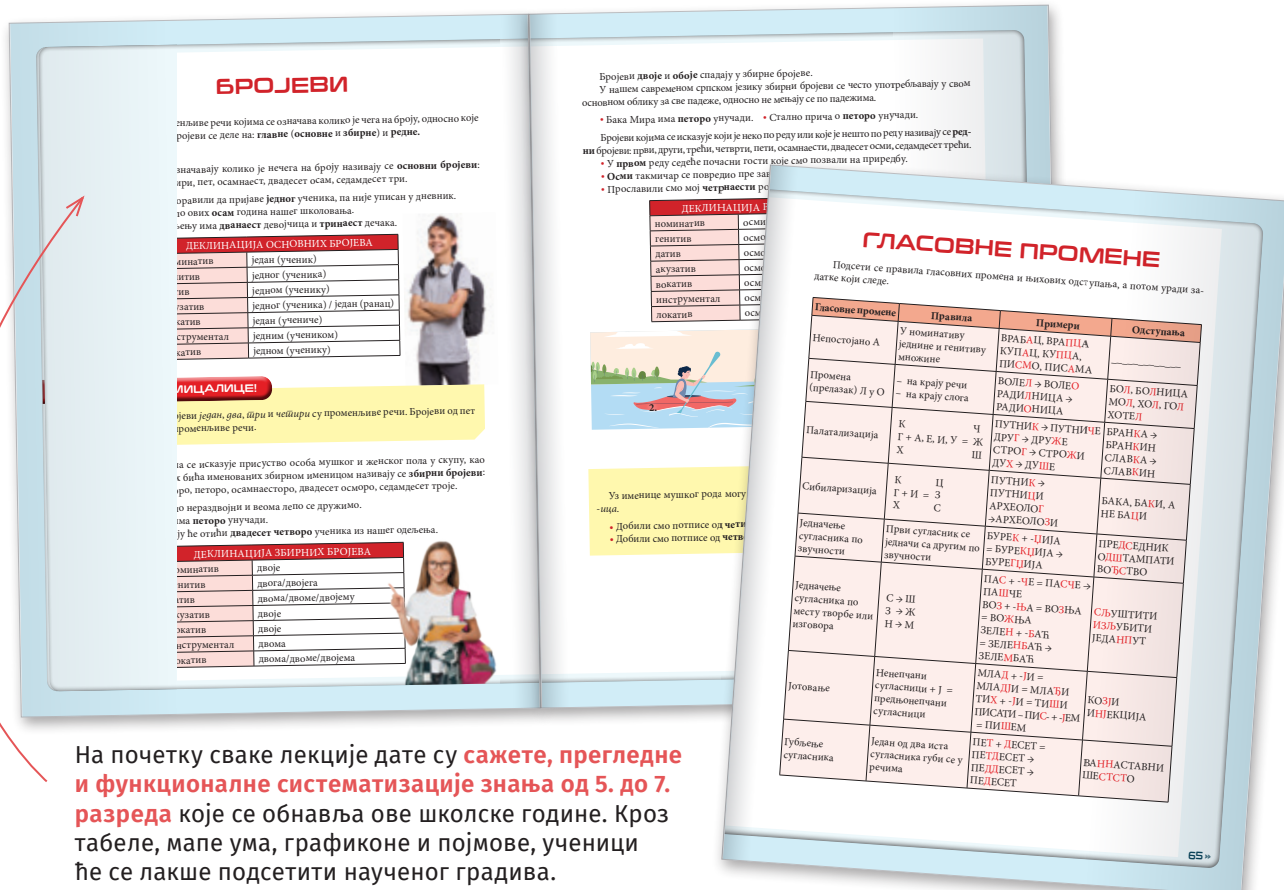
- **Граматика 8** је **радни уџбеник**, богатог језичког садржаја, са задацима различитих нивоа постигнућа.
- Садржај је **повезан са књижевним делима**, али и са **свакодневним језичким ситуацијама блиским ученицима 8. разреда**.
- У анализи језичких појава **полази се од познатог и постепено**, негујући аналитичко-синтетичко мишљење, долази се до **непознатог**.
- Нагласак је на **креативним, подстицајним и разноврсним задацима**. Док их решава, ученик ће овладати правописном и језичком нормом коју ће лако користити у свакодневном животу.
- **Велики број** квалитетних **фотографија, табела и графикана**, допадљивих савременим генерацијама, омогућава једноставније сликовно учење.

УЧИМО НОВО

Нова наставна област, **Историја језика**, обрађена је поступком **од познатог ка непознатом**, уз занимљив стрип и речник појмова словенских богова.

Подсећамо се

Објашњавамо

Дефиниције појмова и термина које ученици треба да усвоје **пажљиво и јасно су издвојене.**

ПИСАЊЕ ИМЕНА ИЗ СТРАНИХ ЈЕЗИКА

Прочитај реченице са насловних страна часописа.

Приметно си да се имена из страних језика понекад пишу на различите начине. У наш језик се могу преносити онако како се изговарају у изворном језику (прилагођено писање) или се могу писати онако како се пишу у језику из кога се преузимају (изворно писање).

! Прилагођено писање речи из страних језика назива се **транскрипција**. Речи се транскрибују према правописним правилима нашег језика, а могу се писати ћирицом и латиницом.

У српском језику предност се даје прилагођеном писању, а изворно се најчешће примењује у стручним текстовима или изворни облик дат у заградама иза прилагођеног писања.

- Године 2017. добитник Нобелове награде за књижевност је **Казуо Ишигуро** (енгл. *Kazuo Ishiguro*).
- **Вислава Шимборска** (пол. *Wisława Szymborska*) рођена је у Биньку, у Пољској, 1923. године. Истакнута је и веома значајна песникиња, утањена и као преводилац и есејиста. Написала је око 250 песама.

У нашем језику све чешће се сусрећемо са појавом да се имена пишу у оригиналу, нарочито ако су у питању називи филмова, музичких група, песама, што је погрешно јер увек треба дати предност транскрипцији.

Правила транскрипције се разликују од језика до језика.

Језик	Изворни облик	Транскрипција	Правила транскрипције
Енглески језик	Charles, Chris, Young, Murray, Stone, Jacuzzi (назив робне марке)	Чарлс, Крис, Јанг, Мајри, Стоун, џакузи	CH = ч или к (у зависности од позиције осталих гласова) Y = ј U = а AY = и J = и
Немачки језик	Heinrich, Köln, Schiller, Einstein, München	Хајнрих, Келн, Шилер, Ајнштајн, Минхен	EI = ај Ö = е SCH = ш и = и
Италијански језик	Florentina, Michelangelo, Trieste, Giuseppe, Roma	Флорентина, Микеланђело, Трст, Ђузепе, Рим	Изна сусласника а испред самосласника = ј CH = к GU = гу
Кинески језик (по средству слогоске транскрипције)	Xiang, Xiaomi, Jinan, Changjiang	Сијанг, Шаоми, Џинан, Чангђанг	XI = сј или ш I = и CH = ч
Француски језик	Michel, Julien, George, Geneve, Renault, Citroen (назив робне марке)	Мишел, Жилијен, Ђорџ, Женева, рено, ситроен	CH = ш J = ж G = ж AU = о C = с
Шпански језик	Jorge, Valencia, Sevilla, Habana	Хорхе, Валенсија, Севилја, Хавања	J = х C = с LL = љ V = в

ЈЕЗИЧКЕ СМЦАЛИЦЕ!

Имена неких страних географских појмова који су укорењени у српском језику одступају од правила транскрипције.

Пекин, а не Бејинг; Шангај, а не Шанџај; Беч, а не Вијена; Париз, а не Пари и сл.

Такође, из различитих језика преузета су и имена која одступају од правила транскрипције.

Елвис Пресли (иако би требало Пресли), Мишелни (иако би требало Мишелн) и сл.

Са завршетком -ја прилагођено су многе стране речи, као што су Кореја, Гвинеја, Мексико и сл. Међутим, у страним женским именима то правило није доследно спроведено, па имамо имена: Реа, Леа, Андреа, Геа.

Језичке смцалице помажу ученицима да избегну честе грешке у свакодневној комуникацији и приликом примене знања.

Анализирамо

Корак даље намењен је ученицима који желе да прошире знање, као и онима који су радознали или се спремају за такмичења.

КОРАК ДАЉЕ

Браћа Тимотија и Методије проглашени су светима због заслуга у ширењу хришћанства и општељубиву службу. Према православној календару прослављају се 24. маја, а тај дат је код Срба 2019. године проглашен за државни празник као Дан словенских писмености и културе и прославља се радно. Широм словенских земаља постоје споменици посвећени браћи Тимотију и Методију. Неколико најпознатијих споменика били су: Константин Преславски, Климент и Наум Охридски. Неки ученици Тимотија и Методија основали су своје преписивачке школе на територији данашње Русије, Чешке, Хрватске и сл. О значају рада Тимотија и Методија писао је Цариградски Христор, у првој језичкој расправи Слово о писменици. То је прво научно дело на старословенском језику у којем се детаљно објашњава како су Словени браћа стварала правопис и колико је то био заиста велики посао за два човека.

НЕПОЗНАТЕ РЕЧИ

слово – реч похватна беседа; **писменица** – старословенски назив за слово; **црноризац** – онај који носи црну ризу; Монаху одећу; монах

ШТОКАВСКО НАРЕЧЈЕ, ИЗГОВОРИ И ДИЈАЛЕКТИ

ЈЕДАН НАРОД, ЈЕДАН ЈЕЗИК – РАЗЛИЧИТИ ИЗГОВОРИ

Српским језиком се говори у Србији, али и на граници Србије, пре свега у Црној Гори, Републици Српској, делу Хрватске и Босне и Херцеговине. У различитим крајевима се различито говори, али говорници се без проблема разумевају. Скуп народних говора са заједничким карактеристикама назива се **наречје**. Незадањим српскохрватско-словенским језиком делом се на три наречја: штокавско, кајкавско и чакавско преко обичаја упитно-односно заменице ШТО.

У штокавском наречју ова упитно-односна заменица је гласила ШТА, у кајкавском КАЈ, а у чакавском ЧА.

ПОМОЋ ПРИЈАТЕЉА!

Шта радити? → штокавско наречје
Кај радити? → кајкавско наречје
Ча радити? → чакавско наречје

На простору на коме се говори српским језиком најраспрострањеније је штокавско наречје. Оно је ушло у основу књижевног језика.

У зависности од тога како се у различитим крајевима изговарало старословенско слово „јат“ ђ – као **Е**, **ИЈЕ** или **И** – настали су екавски, ијекавски и икавски изговор. У основу књижевног језика ушли су екавски и ијекавски изговор.

ЈЕЗИЧКЕ СМЦАЛИЦЕ!

Екавско Е може бити замењено ијекавским ИЈЕ или ЈЕ, што зависи од дужине гласа Е.

Уколико је Е дуго, замениће га ИЈЕ, а уколико је кратко, замениће га ЈЕ.

аЕнац – аИЈЕнац рЕчник – рИЈЕчник

извјеснице сложене префиксалине творенице

ПОМОЋ ПРИЈАТЕЉА!

Како разликовати наставак за облик и наставак за грађење речи или суфикс?

Наставак за облик може само облик једне речи променљиве речи, али не и њено значење.

- Жена се брзим корацима удаљавала од нас.
- Заграблили смо од жене да нам покаже пут до главне улице.
- Жене су се договарале о припремању посланица за прославу.

ЖЕНА – А је наставак за облик номинатива једине именице женског рода

ЖЕНЕ – Е је наставак за облик генитива једине и номинатива мноштине именице женског рода

Рубрика **Помоћ пријатеља** помаже ученицима да лакше науче и упамте ново градиво.

Вежбамо и примењујемо знање

Зарони и знање изрони – различити типови задатака за проверу и утврђивање знања на крају сваке лекције.

ЗАРОНИ И ЗНАЊЕ ИЗРОНИ!

1. Подвучи реченичне чланове у наредном односу.
Ми ћемо посетити Народни музеј или Народно позориште, али нећемо тог дана ићи у Етнографски музеј.

Народни музеј у Београду

2. Опреди врсту наредног односа и службу коју истакнути реченични чланови имају у реченици.

	Наредни однос	Служба реченичних чланова
Насмо се надали ни победи ни поразу .		
У град ћу ићи бициклом или аутобусом , али аутом сигурно нећу због превелике гужве.		
Марко ће рођендан прославити у биоскопу, а не у кућани као прошле године.		

3. Повежи назив наредног односа са реченицом у којој се јавља тај наредни однос.

а) Пронашли смо сјајно место за окупљање, али никако да се видимо сви заједно. **САСТАВНИ**

б) Сви смо се прво послужили соком, па онда прешли на сендвиче. **РАСТАВНИ**

в) Или ћу уписати школу скијања, или ћу наставити да се санкам. **СУПРОТНИ**

4. Усправним пртма подели комуникативну реченицу, а потом одреди напоредне односе међу независним предикатским реченицама.

На турниру смо победиле две екипе и пасирале се у полуфинале, али нас је победила екипа суседне школе.

1-2. _____

2-3. _____

5. Заокружи слово испред реченице у којој уочаваш раставни однос.

а) Нити слуша, нити разуме шта говорим.

б) Или пођи са мном, или остани код куће.

в) Не критикуј, већ помози.

Домаћи задатак – на занимљив и маштовит начин ученици ће применити своје знање, повезати га са личним искуством и другим предметима.

• Циљ интервјуа је да се боље упозна живот и дело неке познате личности, да се сазнају неке занимљиве ствари и нешто научи.

• Обавезно треба водити рачуна о култури у опхођењу према саговорнику и поштовању саговорника.

ДОМАЋИ ЗАДАТАК

Пронађи и прочитај интервју који је наш славни научник Никола Тесла дао часопису *Бесмртност* 1899. године. Одбери одломак или прочитај цео интервју, па разговарајте о њему на часовима српског језика.

Покушај да пронађеш још неки интервју са неком познатом личношћу из света науке, књижевности, музике, филма, спорта и слично. Сними, запиши или одштампай тај интервју, па га представи свом одељењу на неком од часова српског језика.

ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК

Поделите се у неколико група и договорите се са наставником српског језика и књижевности о томе кога ћете интервјуисати. То могу бити познате личности из света уметности, науке, културе, спорта или неке друге области, као и неко од ваших наставника. У томе вам могу помоћи други наставници, родитељи, пријатељи или познаници. Приближите интервју, а можете га снимити током и визуелно, па пуштати преко рачунара, пројектора и пројектног платна. На својим pamетним телефонима имате опцију снимања, помоћу које можете снимити разговор како не бисте пропустили нешто важно у њему. Такође, интервју можете објавити и у свом школском часопису или на сајту школе. Уколико имате више добрих интервјуа, договорите се са наставницима да направите штампану или електронску збирку тих интервјуа.

Подстицајни и креативни **пројектни задаци** – истраживачки задаци за рад у групи, пару или за индивидуални рад – прошириће знање ученика из опште културе и језика.

Систематизујемо градиво

ИСТОРИЈА ЈЕЗИКА

ПОДСЕТНИК

Словени су у својој прапостојбини говорили језиком који се данас у науци назива прасловенски језик .
Први књижевни језик свих Словена био је старословенски .
Прво словенско писмо је глагољица . Осмислила су га браћа Ђирило и Методије.
За почетак словенске писмености узима се 863. година .
Друго словенско писмо је ћирилица . Осмислили су га ученици Ђирила и Методија.
Измене које су словенски преписивачи уносили у старословенски језик из својих језика (говора) називају се редукције .
Српска редакција старословенског језика назива се српкословенски језик .
Најстарији сачувани спис на српкословенском језику јесте Мирослављево јеванђеље , настало у XII веку.
Световни списи сачувани на српкословенском језику су Повеља Кулина бана , настала у XII веку, и Душанов законик , настао у XIV веку.
Најзначајнији писци и дела на српкословенском језику су: Свети Сава, Житије Светог Симона ; Стефан Првовенчанин, Житије Светог Симона ; Доменијан, Житије Светог Саве ; Теодосије, Житије Светог Саве ; Јефимија, Похвала кнезу Лазару и деспот Стефан Лазаревић, Слово љубве .
Након Велике сеобе Срба, 1690. године, код Срба је у употреби рускословенски језик .
Две најпознатије руске школе код Срба у првој половини XVIII века биле су Латинска и Славјанска школа. Прву је предводио Емануил Козачински, а другу Максим Суворов.
Наши најпознатији писци који су писали рускословенским језиком су Христифор Жефаровић и Јован Рајић.
У другој половини XVIII века настао је ставеносрпски језик . Он представља мешавину рускословенског и српског народног језика, али има елементе српкословенског и књижевног руског језика. Најпознатији писци који су писали овим језиком су Захарија Орфелин, Доситеј Обрадовић, Јован Рајић и други.

ТЕСТ

(ИСТОРИЈА ЈЕЗИКА)

- Ко се обратио Византјани за помоћ у описмењавању Словена?
- Које године су браћа Ђирило и Методије почели да шире хришћанство и писменост међу Словенима?
- Напиши назив првог и другог словенског писма.
- Који је најстарији сачувани спис на српкословенском језику?
- Спој називе дела писаних српкословенским језиком на левој страни са њиховим писцима на десној страни.

<i>Слово љубве</i>	Свети Сава
<i>Житије Светог Саве</i>	монахиња Јефимија
<i>Житије Светог Симона</i>	Теодосије
<i>Похвала кнезу Лазару</i>	деспот Стефан Лазаревић

- Заокружи називе два дела која су писана ћирилицом на српкословенском језику са елементима народног језика.
- Којим писмом су писали Свети Сава, Доситеј Обрадовић и Вук Стефановић Караџић?
- Заокружи слово испред тачног одговора.
- Наведи имена двојице учитеља који су ширили писменост код Срба на рускословенском језику.
- Како се назива језик који је настао у другој половини XVIII века код Срба и представља мешавину рускословенског и народног српског језика?

На крају нове области, **Историја језика**, налази се **подсетник и тест** за проверу степена усвојености знања целе теме. Тест је дат у форми питања која ученике очекују на завршном испиту у основном образовању.

РАДНА СВЕСКА 8

Ауторке: Катарина Колаковић, Анђелка Петровић,
Сунчица Ракоњац Николов, Данијела Милићевић

- **186 страна**
- **210 задатака из књижевности**
- **160 задатака из граматике**
- **5 тестова за малу матуру (100 задатака)**
- **19 текстова из књижевности који нису обрађени у Читанци**

- Акценат у уџбенику дат је **разумевању прочитаног, богаћењу језичке културе и литерарном изражавању ученика** – свим оним аспектима који задају много главобоље и наставницима и ученицима.
- **Методички обрађена Радна свеска** доприноси динамичнијој настави и остварењу свих исхода.
- Сва питања из језика и књижевности дата су **према моделу питања која долазе на малој матури**.
- **Потпуно нова питања** у Радној свесци не појављују се ни у једном делу уџбеничког комплекта, нити у дигиталном уџбенику.
- На крају уџбеника налази се **тест-симулација завршног испита, са кључем** за признавање тачних одговора.

Активирамо предзнање ученика, мотивишемо

Књижевни текстови који нису обрађени у Читанци представљају полазиште за проверу знања ученика.

Након уводне мотивације у читање изабраног одломка следе различити типови задатака за проверу знања ученика.

БРАНКО ЋОПИЋ

МАЛА МОЈА ИЗ БОСАНСКЕ КРУПЕ

Један од књижевника са којим се делима сусрећеш од најранијег детињства јесте Бранко Ћопић. Сигурно је већи број његових дела, теби познатих, написан у прози. Међутим, Бранко Ћопић је био појединачно успешан и у писаној поезији.

Сада ћеш прочитати једну песму великог писца. Уочи у њој главне мотиве. Откриј који је тренутак у сећању лирског субјекта заузео важно место.

Било ми је дванаест година,
први пут сам сишло до града
из мог села, тихог и далског,
кад сусретох тебе изненада.
Ех, дјечачке усмене глупе!
Мала моја из Босанске Крупе!

Јеси ли ме спазила из' ниси,
збуњенога сеоскога ђака,
свијетскогос и очију плавих,
у оклопу нових опанка,
како мија у калозе сеука?
Мала моја из Босанске Крупе!

Наншла си као лак облачак,
твој ме поглед за трен обаснао,
заборавих име и очистио,
како ми се зову укућани.
Изневјерих попут сабле тупе.
Мала моја из Босанске Крупе!

Текли тако тинјавијски дани,
успомена на те не одлази,
мојра Уна у прометне ноћи
твоје ми је име шапутала.
Лебдила си испред бачке клупе,
мала моја из Босанске Крупе!

НЕПОЗНАТЕ РЕЧИ
зајати – тупо, безизразно гледати
оцјасати – оштре, угасти се,
заборавити
Уна – река у западном делу Босне и
Херцеговине
Ћаковање – школовање

41»

ВАСИЛИЈЕ ЕШИЊЕВИЋ

ПРЕЛАЗ ОКО АЛБАНИЈЕ

Када смо безбродне реке пролазили
Дрехи се за руке
Прозобини и провали
Пинући, страдајући
И грчевито испливајући

Аритон је знао
По сто синике чишеница
Да је закриљен.

Једне ноћи
Студене и беззвучне
Пуне радонахних и алх звезда
Које су нас посматрале у гомилама

47»

ДУШАН КОВАЧЕВИЋ

КО ТО ТАМО ПЕВА
(одломак)

Као што ти је већ познато, Душан Ковачевић је најпознатији савремени српски драмски писац. Многе његове драме екранизоване су и та остварења спадају у најгледаније и најпознатије филмове у српској кинематографији.

Прочитај одломак из сценарија по коме је сниман чувени филм *Ко то тамо пева*. Запази на који начин су у њему приказани ликови и како је локаторни амбијент у коме се дешава радња. Обрати пажњу на описне сценарија као посебног облика текста.

1. СЦЕНА

Рано јутро, прохладна измаглица, скоро у ситање 5. априла 1941. године. Европа је утиснута у „прим данима“ Другог светског рата, али вести из света споро стижу у ову провинцијску заједницу, налик беспутним непотребним савана.

Два музичанта стоје на зарави бачке палине и певају. Песму прате хармоником и дробњуљма. (Старији Музикант има око двадесет година, док је други дванаестогодишњи дечак.)

МУЗИКАНТ: Свиће зора у суботу
Дан дође из даљине
Сиромаси овог краја
Чекају да сунце сине
За Боготад, фирмом Крстић
Управо се наред спрема
Све разлоге за пут има
Саму срећу ваљда нема
Несрећник сам од малена
Од све муче песме невам
Волоо бих, мајо мила,
Да све ово само снем

Старији Музикант баца хармоником на раме и поје низ палину према усамљеној, полурушеној згради. Дечак дохвати повећи заежљак, ухвати га на леђа и потура за другом.

НЕПОЗНАТЕ РЕЧИ
провинција – подручје изван главног града
забит – забачено место, удаљен крај
беспуће – непроходан крај, крај где нема путева
савана – суво тропско подручје обрасло травом
дروبљуља – народни музички инструмент

51»

Истражујемо

у своме грану и лишћу као прегојени стари црнци у салу, трепере витке палме са ружичастим гроздама у лишћу.

До пред подне скоро небо је тешко, сумрачно, од синих испарених; над водом врела и загушта пара као у купатилима. Ова убистена светлост облачног екваторског неба уништава фотографске плоче остављајући по њима неразумљиве крутове. Рекло би се не светлост сунца, већ зрачење саме земље пред крај апокалипсе.

Пред подне све је нагло светло и блиставо од сунца, страног сунца чији су зраци, као отровна копа, смртоносни. Доста је да им само неколико минута буде изложено теме или врат, да се голим оком гледа у њих одбисе и преламане на води. То није врелина зракова која убија, већ угао под којим они падају, и нарочито онај део њихове спектарности који је јачи па екватору него на северу. То исто сунце што је на нашим ширинама добри и мили друг, под којим се топлоћом пријатељства расцвела наша кра, овде је за бела најтежи душманин, једини непријатељ који га прати у стону и с ким се не може измирити. Треба видети са колико се радости у тропским крајевима дочекује пој у којој је човек сигуран за свој живот до зоре, у могућности да обисти калпака, да се разгогити, изложити коју светлости звезда, месеца, па да се разуме откуд онолико несвесно огорчење код тропског белца на велику небеску звезду од које у ствари све живи.

[...]

Прешао сам потом попреко целу прашину преко две стотине километра. Видео сам, од животиња, ретке и тамне птице, ретке и тамне мајмуне. На земљи којом се храни прашума, тесна, збијена, сједињена, нема места за живот, ни људи, ни зверова, ни птица. У тој непроходности, тишини и помрчини, за њих нема ваздуха. Једино ту бивало царство победило је царство животињско; изгнано га. Само на врховима растања, огромно високо, док не лијане не досежу, као на каљозом вишем и мекшем, шумином терену, живе ту поједини народи птица, мајмун и рептилија.

Другујчија је савана. Огроман простор осветљен, слободан, тајанствен. Висока жута трава, која је час до појаса час до рамена, која је у кишно доба као шума. По њој су гатле, где је извор велико тропско жуње, огромна бесизна дрвета која цвртају, палме које носе цинковске црвене гродове, чије је свако врло велико као хлеб,

НЕПОЗНАТЕ РЕЧИ
апокалипса – објава, откривење, визија о крају света
калпак – капа

52»

РАЗУМЕМ ПРОЧИТАНО

1. Које се обраћа лирски субјект у песми?
Обој кружиш испред тачних одговора.
☐ домова ☐ драгој ☐ аргутарици ☐ олушту

2. За чим чеже лирски субјект?
Обој кружиш испред тачног одговора.
☐ за сунцем ☐ за природом ☐ за светом ☐ за слободом

3. Прочитај још једном издвојене стихове. Обрати пажњу на истакнуте речи, а затим одговори на питања.

А) Ах, није тај страх само наш уздах,
кад видимо шуму, како лако цвета.
Нето је то плах, испрекидан дах,
који ми некуд даље, са овога света,
Обој кружиш испред тачног одговора.

Реч плах значи:
☐ скроман ☐ бојаљив ☐ убрзан ☐ миран

Б) Цео нам је дан дуг, и досадан.
До ветре, кад се кршом, састајемо.
Позубај једни, брх и негледан,
доста нам је. Да се освети насмејемо.

Реч кршом значи:
Обој кружиш испред тачног одговора.
☐ тајно ☐ случајно ☐ ретко ☐ изазовно

4. Обој кружиш испред наслова дела Милоша Црњанског.
☐ Палава тробница ☐ Крф, алава тробница
☐ Сеобе ☐ Болска харфа
☐ Јелена, жена које нема ☐ Роман о Лондону

ОБНАВЉАМ НАУЧЕНО

1. Од чега бену у Африци прети највећа опасност?
Обој кружиш испред тачног одговора.
☐ од отровних биљака ☐ од набујале реке
☐ од дивљих звери ☐ од јакос сунца

2. У којим пределима Африке је бивши свет највећавлао животински?
Обој кружиш испред тачног одговора.
☐ у саванама ☐ у прашумама ☐ у лагунама ☐ у пустињама

3. Обој кружиш испред појава које нису карактеристичне за савану.
☐ тропске шуме ☐ висока, жута трава
☐ потоци и браци ☐ риболов и ловишта
☐ птице и животиње ☐ мноштво острваца

Откривам ново
доноси задатке који проширују и обогаћују језичку културу ученика.

53»

Разумем прочитано доноси задатке којима се проверава разумевање прочитаног текста и на основу њих се утврђује способност проналажења информација у тексту.

Проверавамо

ЗАСТАРЕЛЕ И НОВЕ РЕЧИ

1. a) Pажљиво прочитај стихове из пајољне и напиши на линијама речи које данас користимо за занатлије и реченице које описују њихов рад. Речи које су остале из старог језика и које се данас не користе обележи са X.

Кад изведу лепоту девојку,
 Не гледај јој венице ни обоце,
 Не гледај јој шарене зубуне,
 Нит јој гледај везене рукаве;
 Зубуне су тврдије шарале,
 Рукаве су везиље навезале,
 А венице су кујуније виле
 Већ јој гледај стага и образа,
 С ким ћеш, брале, века вековати.

Паја Јовановић, Кићење невесте

- б) Обој кружић испред тачног одговора.
Застареле речи које су подвучене у стиховима називају се:
☐ неологизми ☐ архаизми ☐ историзми
- в) Хипокористик од именице *брај* гласи *брале*. Смисли још неке хипокористике за ову именицу.

2. Spoј nazivne praznika u desnoj koloni s književnim jezičima iz kojih potiču u desnoj koloni.

- српски narodni jezik
- srpskoslovenski jezik
- ruskoslovenski jezik

- Воскрес (Воскресение или Воскресение) •
3. а) Пред тобом је одломак из народне бајке Усув. Напиши испод подученог архаизма коју реч користимо у српском језику уместо подучене речи.
- „Онда овај подели сје по рету, па свак своје узме пред се; неирадин узме за стоку говедача, за коње ковушара, за овце овнара, за козе козара, за свиње свињара, за челе кованшину, па им рече: ‘Остављах сје своје добро на вама и на Богу.’...”

[illegible]

TAHO

говора.

кевника и владара чијим ликом је украшена глава

- З.** Прочитај наведени одломак. Док читаш, размисли на коју митску личност упућује овај опис.

Мајстор за тренутак личи на човјека привезана за стијену, кажњеног и утамниченог, али способног да издржи највеће врућине и мразеве. Тај би издржао и кљупање големог орла у дигерице, све би то њему опет зарасло.

- Обој кружић испред имена митског јунака са којим је упоређен мајстор.

Објасни смисао поређења мајстора са митском личношћу. Обликуј свој одговор у неколико правописно и граматички исправних реченица.

ОТКРИВАМ НОВО

4. Посавијена мајсторова **прилика** налазила се сасвим близу прозора.
Обој кружић испред значења које реч **прилика** има у наведеној реченици.
- ☐ одраз ☐ сенка ☐ слика ☐ одело

5. Мајстор **хитиу** руком парче дрвета.
Обој кружић испред речи којом би се могла заменити реч **хитнути**, а да реченица не промени значење.

ОБНАВЛЯМ НАУЧЕНО

- 6.** Ко је приповедач у причи *Мајсторова рука*?
Обој кружић испред тачног одговора.
- ☐ мајстор ☐ Јаков
☐ Дубравка ☐ Станија ☐ неименовани приповедач

- 7. Подвuci персонификацију у наведеном примеру.**
- Негде у утлу сукнена торба заштитница алата од влаге и пропадања.
Тако слијепљена мирује и спава.

TECT 5

Подсети се одломка из текста Данила Киша под називом *Ноћ и магл* имах у читанци. Затим усредреди своју пажњу на постављене захтеве.

1. **Običaj kruzajki ispred tavnih odgovora.**
Mladici se vraća u mesto svoje detinjstva i ostarvata da bi ih posetio:
☐ svoje roditelje ☐ svoju unučad ☐ svoju sestru ☐ svoju
2. **Kako se zove mladić koji je, kako kaže, u tiganju za iznublenim dečak.**
Običaj kruzajki ispred tavnih odgovora.
☐ Emla Rito ☐ Andreac Sam ☐ Bela Horvat ☐ Oto P
3. **Zašto mladići svoje putovanje u mesto detinjstva i ostarvata naziva m dochamem?**
Običaj kruzajki ispred tavnih tuzmena.
☐ Mladici je svoje selo došlo kočima, sa poferom. On ženi da pokaže se da je postao bogat i utjanit.
☐ Mladici nastoji da se srecne sa Julijom Sabo i uveri se da ona višje nije njegovost oselja.
☐ Mladici želi da obnovi sešanje na svoje selo i sešanje uz koje je ohras poveze u sa četa svoj sestine.
☐ Mladici uporno traži Mariju Rito da bi joj dokazao da je postao važan.
Tako bi joj se osneto za poniznje iz detinjstva.

4. Обој кружић испред тачног одговора.
- Текст Данила Киша *Нох и мајка* је:
- ☐ трагедија ☐ једночинка ☐ ТВ драма ☐ сатирична драма

5. Обој кружић ispred stilске figure koju uočavaš u podvученом примеру.
 Да однесе све моје муком стечене паре, које чувам...
- ☐ персонификација ☐ метонимија ☐ хипербола

6. Упиши назив стилске фигуре коју препознајеш у подвученом делу реченице
- Довољно ми је било да зажмурим и да се сетим реке крај села, Грофовске што познавао сам свако дрво, сваки жбуј, сваки цвет. .. И, ето, долазим у село и препознам неке људе, гледам их и смешам се.
- Стилска фигура: _____

Стилска фигура:

РЕШЕЊА ТЕСТОВА

TECT 1*

[illegible]

* Сваки задатаk носи 1 bod. Na testu je moguće imati maksimalno 20 bodova. Da bi zadatak bio tačan, on mora biti u potpunosti rešen kako je dato u tabeli koja sledi. Nepotpuni i netačni odgovori se ne priznaju.

- 7.** Objasni koju funkciju (ulogu) ima poređenje u navedenoj rečenici. Potruži se da tvoj odgovor bude gramatički i pravilno napisan.
Do pred polne škole morao je teško, sumračno, od silnih ispičenja; nad volom vrela i zapušna para kao u kupatima.
- _____
- _____
- 8.** Oboj kružnice ispred tvrdnji koje se odnose na putopis.
- ☐ Najčešće je napisan u 1. licu.
 - ☐ Najčešće je napisan u 3. licu.
 - ☐ Iz njega je moguće naučiti istoriju i geografiju zemlje koja se opisuje.
 - ☐ U njemu se preporučuju razni događaji, česti su prekreti, zaplet je razvijan.

ПОРЕДИМ, ОБЈАШЊАВАМ, ПИШЕМ

И РАТНА БОЛНИЧАРКА

Надежда Петровић

Слика Надежде Петровић из различитих циклуса

Посебну пажњу посветили смо задацима такозваног **отвореног типа**, који подстичу литерарно изражавање ученика.

На крају *Радне свеске* налази се **пет тестова са по двадесет питања из књижевности и граматике**, који су дати по моделу питања са завршног испита у основном образовању.

Решења тестова дата су према кључу како се оцењује завршни испит.

ЗА НАСТАВНИКЕ

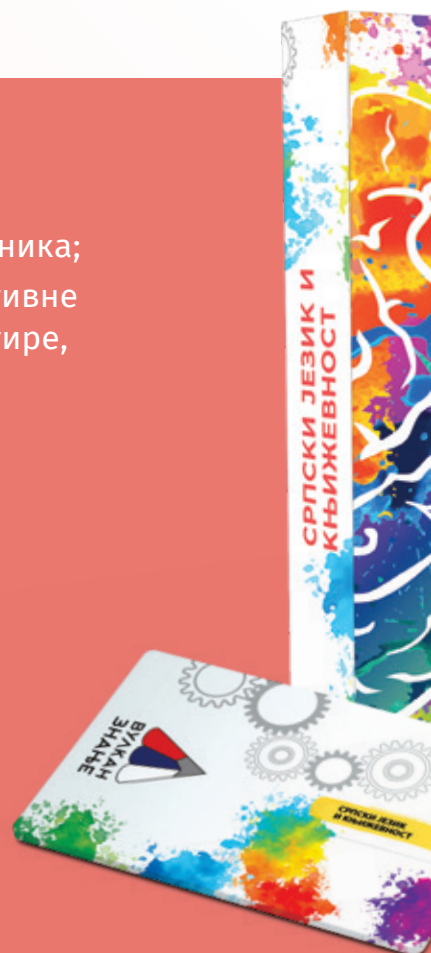
- Читанка
- Граматика
- Радна свеска
- Приручник за наставнике
- Педагошки дневник
- Постер за учионицу

Приликом писања уџбеничког комплекта **Српски језик и књижевност 8** следили смо своју мисију да сваком наставнику пружимо квалитетне додатне материјале, пре свега практичне и иновативне у настави.

Приручник у електронском облику садржи:

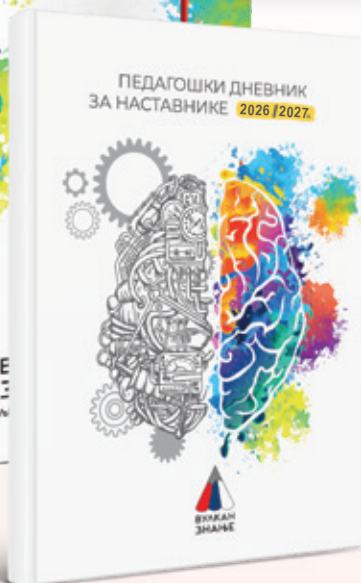
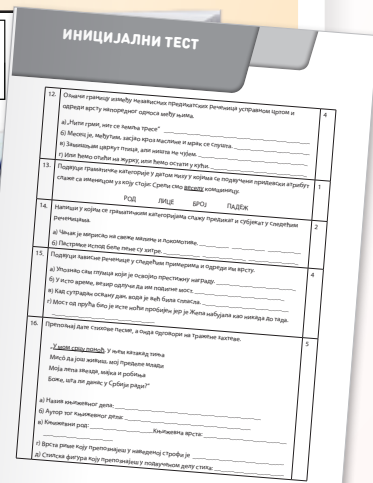
- предлоге **годишњег плана и месечних планова** рада наставника;
- предлоге **дневних припрема** за час, за обавезне и алтернативне текстове према Плану и програму, као и за текстове из лектире, засноване на препорукама ЗУОВ-а;
- **самопроцене рада наставника и ученика**, са начинима провере остварености исхода;
- **велики број наставних листића** са задацима за проверу наученог и истраживачким задацима за припрему ученика за анализу књижевних дела;
- **иницијални тест** за две групе;
- примере **петнаестоминутних тестова** за две групе;
- примере **контролних задатака** за две групе;
- предлоге наставних материјала за индивидуализован и прилагођен начин рада са ученицима – **ИОП**.

Прича о настанку првог књижевног језика Словена почиње овако.

Данас се у науци о језику говорни језик Старих Словена назива прасловенски, а књижевни језик старословенски.

РАДНИ ЛИСТОВИ СРПСКИ КАО СТРАНИ ЈЕЗИК

ОДОБРЕНО
ДОДАТНО
НАСТАВНО
СРЕДСТВО

Српски као страни језик настао је из жеље да помогнемо ученицима у учењу српског језика, као и наставницима у раду са ученицима који уче наш језик као страни. **Вежбања су осмишљена тако да прате могућности ученика у савладавању градива**, али и све оно што је важно да ученици усвоје у познавању српског језика у својим првим годинама учења.

Лекције и вежбања заснивају се на функционалном усвајању и познавању српског језика, што доприноси бржој, лакшој и квалитетнијој примени језика, као и јачању комуникационе компетенције, али и осталих међупредметних компетенција.

Полази се од животних ситуација у којима се ученици свакодневно налазе, а затим се усмеравају на усвајање важних особина језика.

1.190 РСД

ЛЕКТИРА ЗА ВИШЕ РАЗРЕДЕ

- Богата методичко-дидактичка апаратура
- Детаљно објашњене непознате речи и изрази
- Бројна питања за анализу и разумевање прочитаног књижевног дела
- Питања за припрему за полагање завршног испита дата према моделу који ученике очекује на малој матури
- Шарене стране – занимљив и поучан додатак који садржи белешку о аутору, интересантне енциклопедијске одреднице тематски повезане са књижевним делом, које служе за проширивање знања и развијање опште културе и информисаности ученика

По новом
Плану и
програму,
методички
обрађена
лектира!

1.449 РСД, мек повез

1.449 РСД, мек повез

1.449 РСД, мек повез

Како да боље запамтиш лектуру коју читаш

ДНЕВНИК ЧИТАЊА

ЗА 5, 6, 7. И 8. РАЗРЕД

Ауторка: Светлана Курћубић Ружић

ОДОБРЕНО
ДОДАТНО
НАСТАВНО
СРЕДСТВО

88 страна

599 РСД

64 стране

599 РСД

84 стране

599 РСД

84 стране

599 РСД

• Додатно наставно средство у коме ученици воде белешке док читају домаћу лектуру

КЊИЖЕВНА МЕМОРИЈА

Ауторка: Анђелка Петровић

879 РСД

Креативан и јединствен начин како да ученици запамте писце, дела, род и врсту за завршни испит.

Састављена из два дела, планера и 50 мемо-ријских картица. *Књижевна меморија* је веж-банка која ће ученицима помоћи да једноставно обнове дела и књижевне јунаке од 5. до 8. разреда.

Посвећени смо иновативном, персонализованом, инклузивном образовању и друштвено одговорни за стварање боље будућности.

- **Савремени уџбеници** – занимљиви примери заинтересоваће ученике за активно учествовање на часу
- **Корисни наставни материјали** – унапредите и олакшајте свој посао
- **Препоруке наших корисника** – сазнајте зашто су задовољни
- **Поуздани партнер** – испорука свих уџбеника и додатних материјала на време
- **Вулкан знање** – највећи домаћи издавач уџбеника за основну школу

Увек вам стојимо на располагању, за све додатне информације.

Вулкан знање

Господара Вучића 245Б
11000 Београд

011/74-56-025

office@vulkanznanje.rs

www.vulkanznanje.rs

vulkanznanje

@vulkan_znanje